

КОНОПЛЯ Владислав Віталійович

Київський інститут Національної гвардії
України

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ЯК ЧИННИК ЗМІЦНЕННЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Друга світова війна, як наймасштабніший збройний конфлікт ХХ століття, стала джерелом глибоких трансформацій у військовій справі, міжнародному праві, гуманітарній сфері та комунікаціях. У сучасних умовах війни України проти російської федерації цей історичний досвід набуває особливої актуальності. Сьогодні Україна, перебуваючи у стані тривалого збройного протистояння, стикається з тими ж викликами, які постали перед державами під час Другої світової війни: необхідністю забезпечення моральної стійкості військ, ефективної інформаційної боротьби, захисту цивільного населення, дотримання міжнародного гуманітарного права та технічної переваги на полі бою. Саме тому аналіз уроків цього історичного періоду є важливим для формування стратегії розвитку сектору безпеки та оборони України, з особливою увагою до соціально-гуманітарного забезпечення діяльності персоналу.

У роки Другої світової війни велике значення мала моральна й ідеологічна складова. Успіхи СРСР у протистоянні з нацистською Німеччиною значною мірою пояснювались масовою підтримкою армії з боку населення, глибоким відчуттям захисту Батьківщини, патріотизму, вірою у перемогу. Особливу роль відігравала пропаганда, робота з особовим складом, організація культурного життя на фронті та тилу. У контексті сучасної війни України проти РФ надзвичайно важливо розвивати системну підготовку військових психологів, капеланів, офіцерів морально-психологічного забезпечення, які здатні формувати стійкість бійців до психологічних викликів війни.

Одним з наслідків Другої світової війни стало формування сучасного міжнародного гуманітарного права, зокрема ухвалення Женевських конвенцій

1949 року, створення ООН, Міжнародного трибуналу в Нюрнберзі. Було встановлено чіткі норми щодо поводження з полоненими, цивільним населенням, захисту поранених, заборони масових репресій. Україна, як держава, що захищає свою територіальну цілісність і дотримується міжнародного права, має активно розвивати правову культуру в секторі безпеки: проводити навчання щодо правил ведення бойових дій відповідно до норм міжнародного права, дотримуватись законів у поводженні з полоненими, співпрацювати з міжнародними організаціями, фіксувати воєнні злочини агресора. Це зміцнює авторитет України на міжнародній арені, сприяє майбутньому відновленню справедливості через міжнародні трибунали.

Під час Другої світової війни важливою була ефективна взаємодія між країнами-союзниками, що вимагало точних перекладів, уніфікованих термінів, радіоперехоплень, дешифрування тощо. Лінгвістика відіграла ключову роль і в інформаційній війні – як у пропаганді, так і в контрпропаганді. Сьогодні Україна веде не лише збройне протистояння, а й інформаційно-комунікаційну війну. Персонал сектору безпеки повинен володіти знаннями з лінгвістики, соціолінгвістики, роботи з інформаційними потоками, аналізу ворожих наративів. Крім того, знання іноземних мов є критично важливим для взаємодії з партнерами, перекладу технічної документації, участі у міжнародних навчаннях.

Друга світова війна (1939-1945) стала не просто трагічною сторінкою історії, а й потужним каталізатором військово-технологічного прогресу, наслідки якого безпосередньо впливають на сучасні потреби сектору безпеки та оборони України. Аналіз розвитку бронетанкової техніки, авіації та військово-морського флоту в той період, зокрема еволюції ролі танкових військ, дозволяє визначити пріоритети технічного забезпечення українських підрозділів. Відхід від легкої бронетехніки та зосередження на середніх танках, таких як Т-34, Panzer IV та M4 Sherman, а також важливість важких танків, на кшталт Tiger та IS-2, для прориву укріплених позицій, підкреслює необхідність постійного оновлення та адаптації арсеналу Збройних Сил України.

Розвиток авіації, що характеризувався появою швидкісних та маневрених винищувачів (Spitfire, Bf 109, Mustang), стратегічними бомбардуваннями (B-17, Lancaster) та першими реактивними літаками (Me 262), вимагає вдосконалення стратегій навчання та підготовки персоналу. Вивчення тактики застосування нової техніки в минулому, зокрема групових маневрів та повітряних дуелей, дозволяє ефективніше готувати українських військових льотчиків до ведення сучасних бойових дій в умовах повітряної переваги противника. Еволюція підводних човнів, з їх здатністю завдавати нищівних ударів по ворожим комунікаціям, вказує на необхідність посилення берегової оборони та розробки ефективних стратегій протидії підводним загрозам.

Оцінка соціально-гуманітарних наслідків технологічних змін, які відбулися під час Другої світової війни, також має важливе значення для сектору безпеки та оборони України. Розуміння впливу нових озброєнь на моральний дух військ, психологічну стійкість та відносини між військовими та цивільним населенням, дозволяє розробити ефективні програми психологічної підтримки військовослужбовців, запобігати випадкам насильства та зловживань, а також підтримувати позитивний імідж Збройних Сил України в суспільстві.

Врахування історичного досвіду військових кампаній Другої світової війни має надзвичайну вагу для формування ефективного сектору безпеки та оборони України, з акцентом на соціально-гуманітарному забезпеченні діяльності персоналу. Зокрема, швидкий розгром Польщі під час кампанії 1939 року підкреслює необхідність психологічної стійкості українських військових та цивільного населення в умовах інтенсивних бойових дій, а також акцентує на дотриманні норм міжнародного гуманітарного права для запобігання стражданню мирних жителів. Досвід Східного фронту, з його величезними втратами та виснажливою війною, наголошує на важливості належного ресурсного забезпечення та підтримки морального духу військ, а також формування позитивної взаємодії між військовими та цивільним населенням в умовах конфлікту. Аналізуючи Нормандську операцію, слід враховувати роль технічних інновацій та високого рівня психологічної

готовності військових до складних операцій, що є важливим для підготовки українського персоналу. Загалом, аналіз військових кампаній Другої світової війни дозволяє Україні врахувати історичний досвід при розбудові ефективного сектору безпеки та оборони, з акцентом на соціально-гуманітарних аспектах діяльності персоналу, забезпечуючи комплексний підхід до підготовки військових, підтримки їх морального духу та взаємодії з суспільством.

Історичні уроки Другої світової війни мають виняткове значення для формування ефективного, стійкого та гуманного сектору безпеки та оборони України. У сучасному протистоянні з РФ Україні необхідно враховувати досвід минулого: від важливості морально-психологічної підтримки військових, ролі пропаганди та ідеології, до необхідності дотримання міжнародного гуманітарного права та впровадження інноваційних військових технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Стяжкіна О. Рокада: чотири нариси з історії Другої Світової. Київ: Дух і література, 2020. 272 с.
2. Мюррей Вільямсон, Міллет Еллан Р. Війна, яку необхідно було виграти. Друга світова: стратегії, битви, рішення/Переклад з англійської Олександра Буценка. Київ: Дух і література, 2023. 656 с.
3. Україна в епіцентрі протистояння світових систем (1939-1990)/НАН України, Ін-т історії України. Київ : Академперіодика, 2021. 544 с.
4. Коваль М.В. Друга світова війна 1939–1945 // Енциклопедія історії України: Т. 2: Г-Д / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2004. 688 с.
5. І.І. Романько І. І. Історія України. Україна у Другій світовій війні : навч-метод. посіб. Кропивницький : КЛА НАУ, 2016. 76 с.